

Mihovi godci iz Ojstrega Vrha

Anton Sedej
Anica Jelenc

Slovenska narodnozabavna glasba je bila pri nas že daleč nazaj v zgodovini globoko zakoreninjena pri ljudeh. Imeli so jo radi, ker jih je povezovala, družila in jim krajšala čas, ki mnogim v tistem obdobju ni bil postlan z rožicami. Še posebno se je to bolj odražalo na podeželju, v vaseh in zaselkih, kjer so se ljudje radi razvedrili in zabavali po opravljenem delu. Domači godci so se z navdušenjem odzvali vsakemu povabilu ne glede na to, kakšen je bil namen njihovega igranja, samo da je bila zbrana vesela družina. Takrat so bile zelo znane vaške veselice in plesi, kjer se je vrtelo, pelo in plesalo od večera do naslednjega jutra, ko so petelini peli k svitu novega dne. Za tisti čas ni bilo nič nenavadnega, če se je rajanje nadaljevalo še vse do naslednjega opoldneva ali pa do večera, ko so bili že vsi utrujeni in potrebni počitka. Domače veselice so bile bolj pogoste v zimskem času, kjer so nastopili še godci koledniki, ki so od hiše do hiše prinašali veselje in radost ter z igranjem in domačim petjem popestrili čas kolin. Špilalo in plesalo se je tudi ob godovih, semnjih dnevih, najbolj pa so bile znane nekaj svatbe z veliko udeležbo svatov, kjer so domači godci pokazali vse svoje glasbene vrline.

Podobnih dogodkov in veselja je bilo veliko tudi pri nas v Selški dolini. Spomini na tiste čase in ljudi, zlasti na domače godce, nikoli ne zbledijo. Ena od legend narodnozabavne glasbe na Gorenjskem izhaja namreč prav iz Ojstrega Vrha v Selški dolini, njeni začetki segajo vsaj 100 let nazaj v zgodovino. Tako nam še vedno ostajajo v spominih v tistih časih popularni Mihovi godci iz Ojstrega Vrha. Začetnik te domače glasbe je bil vsekakor Boltarčov Miha. V tem mirnem in lepem podeželskem okolju se je posvetil delu, ki ga je imel najbolj rad, to je bila domača glasba, ki jo je javnosti predstavil v domači, prijetni obliki. Škoda bi bilo, da bi taki umetniki samouki tonili v pozabo. Odločil sem se, da povprašamo o njih sorodnike in domačine, ki so jih poznali ter vedo kar koli povedati o teh godcih, ki so pustili svoj pečat na področju domače glasbe v Selški dolini pa tudi širše v slovenskem prostoru. Pri pisanju tega prispevka sem povabil k sodelovanju še Anico Jelenc iz Smoleve, ki mi je pomagala z zbiranjem podatkov, zlasti spominov domačinov iz Ojstrega Vrha, Smoleve in Železnikov, ki so se prijazno odzvali s pripovedovanjem.

Mihova hiša V klancih
– Ojstri Vrh, nekdanja zibelka
Mihovega ansambla.
Foto: Anton Sedej

Mihova družina

Pri hiši se je po reklo po domače pri Mihi ali pa v klancih. "V klancih" po vsej verjetnosti zato, ker je domačija na samotnem predelu vasi strmega pobočja ob poti do vrha strnjenege vaškega naselja. Pešpot do vasi je nekdanj vodila mimo Mihove hiše. Vas Ojstri Vrh, ki je razloženo hribovsko naselje v Škofjeloškem hribovju, leži na znižanem osrednjem delu slemena med dolinama potokov Prednje Smoleve in Studenske grape, južno od Železnikov v Selški dolini na nadmorski višini 750 metrov.

Miha Trojar (1874–1957) je bil Boltarčev iz Ojstrega Vrha. Preživel je kar dve vojni. Predvideno bi moral Miha prevzeti kmetijo pri Boltarču, a se za kmečka dela ni preveč zanimal. Njemu je bila najljubša harmonika, ki jo je najraje vzel v roke. Boltarčov Blaž – Mihov oče je potem podaril Mihi hišo v klancih. Ta domačija je bila podedovana po teti in je bila takrat last Boltarčevih. Ko se je Miha leta 1906 poročil z Ivano Trojar, roj. Šolar (1879–1926), p. d. Jamnčanovo iz Kališ, sta bila še nekaj časa doma pri Boltarču, potem pa sta se preselila v Klance, kjer sta ustvarila družino. Preživljali so se z manjšo kmetijo, saj je bila v njihovem hlevu le kakšna kravica, ki jim je dajala mleko. Pomagal je tudi na večjih kmetijah.

Miha je dodatno še nekaj zaslužil pri izdelovanju škafov in sodov. Večino zaslužka pa si je prislužil kot godec ob igranju na ohceti, kar jim je še kako olajšalo preživetje v tistih težkih časih. Bil je izredno nadarjen za domačo glasbo, vendar popoln samouk. Klarineta se je učil tudi na Lipnici pri Podnartu. Tam je spoznal še nekaj sorodnih talentov, od katerih je

Miha Trojar – legenda domače narodnozabavne glasbe iz Ojstrega Vrha. Foto: arhiv Mihove hiše v klancih. Foto: Oton Sadar, Škofja Loka

Zakonca Miha in Johana Trojar, roj. Šolar – leto 1904.
Foto: arhiv Cilke Drol

dobival zamisli za nove viže. Znanci vedo povedati, da se je Miha nekaj časa mudil tudi na Dunaju, kjer se je naučil nekaj Straussovih skladb. Največ strokovnega znanja pa si je pridobil ob sodelovanju pri pihalni godbi na Jesenicah. Miha, ki ni znal ne brati ne pisati, se je vendar dobro spoznal na note.

Pri Mihovih se je rodilo šest otrok, Frančiška (1907), Jakob (1909–1970), Tone (1911–1976), Janez (1913–1945), Miha (1915–2003) in Johanca (1918–1983). Oče je imel veliko željo, da bi njegov glasbeni talent imeli tudi njegovi potomci.

Mihova družina. Spredaj: Johanca. V sredini od leve: mama Johana, Miha in Janez. Zadaj od leve: Frančiška, Tone in Jaka. Foto: arhiv Katarine Trojar

1. *Malij Wolček. v odraskij*

Partitura not valčka, ki so bile nekaj last Miha Trojarja st. iz Ojstrega Vrha. Foto: arhiv Janeza Fabijana, Zg. Besnica.

Zaradi pomanjkanja v družini so otroci nekaj časa preživeli pri sorodnikih. Najstarejša Frančiška in najmlajši Miha sta bila doma pri starših, Jaka in Johanca sta bila pri Boltarču in pomagala pri kmečkih opravilih. Vsi štirje so hodili v osnovno šolo k Sv. Lenartu. Janez in Tone pa sta zgodnja otroška leta nekaj časa preživljala pri Jamnčanovih v Kališih, kjer je zanje poskrbela stara mama, šolo pa sta obiskovala v Selcih. Mihovi otroci so že v otroških letih pokazali zanimanje za igranje instrumentov. Radovedni in navdušeni so radi prisluhnili očetu, ko je igral in vadil doma ob krušni peči. Oče Miha je bil tega zelo vesel in je že šestletnemu Jaku kupil enotonsko harmoniko, na katero se je mali muzikant ob pomoči očeta kar kmalu naučil vleči meh in prvih pravih pritiskov na gumbe. Sede je na malem stolčku rad zaigral in pokazal svoje prvo znanje, še posebno ob priliki, ko so v hišo prišli obiski. Učitelj iz Železnikov, ki se je večkrat oglasil pri Mihovih, je staršem predlagal, naj Jaka, ki je kazal za harmoniko pravi talent, napotijo v glasbeno šolo. V skromni Mihovi družini ni bilo denarja, da bi si lahko privoščili tako šolanje, ki je takrat veliko stalo.

Veselje do domačih viž – obdobje učenja, ustvarjanja, nastopi in življenjske usode

Igranje na instrumente in prepevanje je neposredno povezano s poslušom človeka, ki ima veselje do vsega tega, kar človeka razvedri, mu polepša vsakdan ter ob nekaterih prazničnih dogodkih tudi zaznamuje njegovo življenje. Osnova dobrega igranja in petja je vsekakor povezana s talentom in poslušom posameznika, iz katerega lahko postane dober godec ali pevec.

Vse te človeške vrline in nadarjenost so imeli prav vsi Mihovi otroci na čelu z očetom, ki jih je s svojim ostrim čutom za igranje na instrumente in svojo vztrajnostjo pričel že v otroški dobi poučevati v tej smeri. Veselje do narodnih viž ga je tako navduševalo, da je kljub revščini in pomanjkanju za sinove kupil instrumente in v Mihovi hiši v klancih so se pričele vaje. Vadili so največ ob koncu tedna, predvsem ob nedeljah, ali pa med tednom zvečer, ko so bila vsa domača dela postorjena. Najprej se je posamezne viže vztrajno lotil sam, šele ko je popolnoma osvojil znanje, je začel poučevati še sinove, ki

Mladi smučarji iz Ojstrega Vrha. Od leve: Jaka Trojar – Mihov, Kosov Lojze, Janez Trojar – Mihov, Jošk Trojar – Boltarčov, Miha Trojar – Mihov, Jernej Eržen – Janovcov, Tone Trojar – Mihov. Foto: arhiv Katarine Trojar

so ga začeli hitro posnemati. Oče v vlogi mentorja oz. učitelja je sinovom določil inštrumente po svoji presoji, saj je sam najbolj poznal njihove sposobnosti. Oče Miha je znal poprijeti za vse inštrumente v zasedbi domačega kvarteta. Učenje sinov mu tako ni predstavljalo posebnih težav.

Jaka se je učil harmonike, Tone je igral na bariton, Janez na klarinet in Miha na trobento. Mihov kvartet je vadil pod strogim vodstvom domačega učitelja. Mladi domači kvartet iz Selške doline je bil takrat na takem nivoju, da so bili dani pogoji za javni nastop. Tega se še zelo dobro spominja sestra Franciška, por. Čemažar, ki je povedala, da sta večkrat prišla k njim na obisk poslušat Mihov kvartet župnik gospod Mevžl in učiteljica Tončka Kette s Sv. Lenarta. Bila sta navdušena ob njihovem igranju, zato sta jih peljala okrog leta 1929 na predstavitev v Ljubljano. Nastopili so na Radiu Ljubljana, ki je bil takrat še na začetku svojega razvoja. Jaka jih je štel 20, Tone 18, Janez 16 in najmlajši Miha 14 let. Z veliko radovednostjo so odšli domači in večina vaščanov poslušat radiodetektor na slušalke v Megušnico k Megušarju. Čeprav je bila slišnost tega sprejemnika na kristale bolj slaba, je bilo navdušenje nepopisno, ko so zaslišali igrati mlade domače Mihove godce.

Radovedni in nestrpni so se menjavali in eden drugemu podajali slušalke.

V tistem obdobju je Mihov Miha imel že tudi poznanstvo in stike z Avsenikovim očetom, p. d. Jožovcem v Begunjah. Večkrat sta se srečala pri njem v Begunjah in z igranjem izmenjavala stare in nove viže. Miha se je odločil, da predstavi svoje mlade godce še v Begunjah pri Jožovcu, kjer so nastopili na domači veselici. Tamkajšnji domačini so bili presenečeni ob njihovem igranju, Miha pa vesel in ponosen na vložen trud in sposobnosti svojih sinov. Dobro ime Mihovega mladega kvarteta se je kaj hitro razširilo po vsej Gorenjski. Nastop v Begunjah je mladim zanesenjakom dal še več volje in spodbude za učenje, kar se je doma kasneje še bolj stopnjevalo.

V fantovskih letih so se Mihovi sinovi izučili poklicev. Jaka in Tone sta bila krovca. Delo te stroke je bilo takrat zelo cenjeno, saj je bila večina streh po Selški dolini pokrita s skrilom iz zalološkega "pruga" – kamnoloma, kjer so lomili skrilnate plošče za strešno kritino. Tudi za pokrivanje s slamo sta bila oba popolna samouka, vendar dobra mojstra. Janez se je izučil pri mojstru Alešu v Selcih za mizarja, Miha pa se je v Škofji Loki pri stricu Urbanu Trojarju, p. d. Boltarčovem, izučil pekovskega poklica.

Fantje iz Ojstrega Vrha okrog leta 1935:
Spredej sedijo od leve: Mihovi: Janez, Jaka in Tone Trojar.
Zadaj od leve: Jože Trpin – Pstotarjev, Tone, Lojze in Nande Koblar – Logarjevi, Franc Kejžar, Franc Tušek – Megušar.
Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

Mihov družinski kvintet (po letu 1930). Spredaj od leve sedijo: Janez, Jaka in oče Miha. Zadaj od leve: Miha in Tone. Foto: arhiv Terezije Dušič

Mihovi fantje so z zaslužkom in svojimi prihranki kasneje kupili še boljše instrumente. Uspehi učnja so bili iz dneva v dan bolj očitni, zato so korajžno pričeli s prvimi večjimi nastopi. Od začetka jih je večkrat še spremljal oče, največ pa so nastopali sami v kvartetu. To so bili vaški plesi in veselice, predvsem v domači vasi v Ojstrem Vrhu – pri Boltarč, pri Ilet, pri Peter Na kraj in v bližnji vasi Smoleva pri Francet in pri Pstotarju. Veselje vaščanov je bilo nepopisno, saj so bili ponosni, da imajo tako odlične domače godce. Na vseh nastopih Mihovih godcev je bilo vedno tudi dosti smeha, za katerega je poskrbel najstarejši Jaka, ki je vedel povedati kar precej "okroglih", ki so še dodatno popestrile njihove nastope. Vaške plesne so prav radi obiskovali znanci in prijatelji iz bližnjih Železnikov, Megušnice, Martinj Vrha ter vaščani onkraj griča iz Zaprevala, Golice, Rovt in Sv. Lenarta. Dobro uglašeni Mihov kvartet je začel nastopati tudi na ohceti po Selški, Poljanski dolini, na Škofjeloškem in drugih krajih na Gorenjskem. Takratnim novoporočencem je bilo v veliko

Mihov kvartet okrog leta 1938. Od leve: Janez, Jaka, Miha in Tone Trojar. Foto: arhiv Terezije Dušič

Mihovi godci – nastop na ohceti okrog leta 1938. Foto: arhiv Katarine Trojar

čas, da so na njihovi ohceti zaigrali Mihovi godci iz Ojstrega Vrha. Zanimanja za njihove nastope je bilo veliko. O mnogih pričajo ohranjene številne črno - bele fotografije, ki jih še danes skrbno v albumih hranijo sorodniki. Mihovi godci so po večini igrali svoje skladbe, ki jih je skomponiral oče Miha sam. Nekaj skladb pa je bilo tudi čeških, avstrijskih in italijanskih. Mihov kvartet je imel kar bogat repertoar svojih zanimivih, za uho prijetnih domačih viž.

Talent in veselje do domače glasbe in igranja pa ni bil prisoten samo pri Mihovih sinovih, tudi Franciška Trojar, ki je bila najstarejša v družini, je imela veliko željo igrati violino. Začela je vaditi

Mihov kvartet na eni večjih slovesnosti – zlati poroki. Spredaj v sredini od leve: Janez – klarinet, Jaka – harmonika, Miha – trobenta in Tone – pozavna. Kraj nepoznan, okrog leta 1938. Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

Spremljanje ženina, neveste in svatov ... Tone – bariton, Janez – klarinet, harmonikaš ni znan. Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

Poroka Franca Lotriča in Rozalije, p. d. Brinarjevih iz Dražgoš, 7. februarja 1938. Spredaj v sredini Mihov trio – bratje Janez, Jaka in Tone Trojar. Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

Poroka Franca Klemenčič in Jerice roj. Benedik, p. d. Švičove, v Topoljah v maju 1938.

Spredaj v sredini Mihov trio. Od leve: Janez Trojar – klarinet, Jaka Trojar – harmonika in Tone Trojar – bariton. Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

doma ob pomoči očeta, vendar so razmere v družini narekemale, da se je morala oprijeti domačega gospodinjstva, ker jim je že zelo zgodaj umrla mama. Zelo dobro se je Frančiška naučila igrati orglice, iz katerih je slišati še danes glasove celotne zasedbe domačih glasbil. Po poroki s Francem Čemažarjem (1906–1999) in rojstvu prve hčerke Rezke – leta 1940 sta se pomladi leta 1941 preselila iz Ojstrega Vrha v Železnike, kjer sta naprej ustvarjala družino. Na svet so prišle še tri hčerke Francka, Marija in Milka, sin Milan in Jožica pa sta kmalu po rojstvu zaradi hujših otroških bolezni umrla. Stanovali so v znameniti Bonceljnovi hiši poleg Plavcove v bližini starega plavža. Ko je po moževi smrti leta 1999 ostala sama v tej hiši, se je po 62 letih s pomočjo hčera odselila iz Železnikov v Celje. Frančiška, ki je bila najstarejša v Mihovi družini, je edina še živa in sedaj preživlja svoja visoka leta v celjskem Domu ob Savinji. Tam sem jo obiskal 4. junija 2005 skupaj z njeno hčerko Rezko, por. Dušič, ki živi v Ljubljani. Izreden spomin in pripoved 98-letne Frančiške Čemažar, roj. Trojar, na preteklost in družinsko življenje Mihovih sta bila povod za pripravo tega prispevka.

Frančiška Čemažar, zadnja iz Mihove družine, kljub visoki starosti še danes zvesto opravlja poslanstvo bratov – Mihovih godcev. Oskrbovance Doma ob Savinji v Celju ob prilikah prav rada zabava in jim krajša čas s svojimi orglicami. V četrtek, 9. marca 2006, je praznovala svoj god in 99. rojstni dan. Želimo ji zdravja in vedrega počutja. Naj ji bo dano,

Tone Trojar, Mihov, december 1935.

Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

da bo ob svoji stoletnici še vedno tako vesela zaigrala na svoje orglice!

Sestra Johanca Trojar se je pri učenju bratov sama naučila igranja na harmoniko. Ob vajah v domači hiši ni smela sodelovati, da jih ne bi motila, zato se je poleti umaknila v bližnji gozd za domačo hišo in si dala duška ob pritiskanju na gumbe starega kromatičnega meha. Prijetni zvoki so odmevali tja v globel do Kristusa Kralja vse do vzpetine bližnjega Vancovca. Pozimi je včasih malo tiše zaigrala v gornji kamri. Pri Mihovih so imeli vedno dosti

obiskov prav zaradi njihove vesele narave, saj se je pri hiši poleg domače muzike tudi veliko prepevalo. Johanca se je leta 1939 poročila z Lojzetom Trpinom (1912–1989) iz Smoleve, p. d. Pstotarjevim. Po poroki sta se preselila v Železnike v Bičkovo hišo Na logu (danes Na plavžu). Tam se jima je rodila leta 1939 hči Cilka (poročena Drol). V Bičkovi hiši sta Johanca in Lojze Trpin živela do smrti. Hiša, katere lastnik je bil v Beogradu, je po Lojzetovi smrti ostala prazna in v slabem stanju. 25. februarja 2000 jo je uničil še požar. Kasneje so odstranili tudi ostanke pogorišča.

Življenska pot Mihovega kvarteta

Usodna pota Mihovih fantov iz Ojstrega Vrha so bila poleg glasbe in igranja zaznamovane še z osebnimi skrbmi pri opravljanju njihovih poklicev. Jaka Trojar je krovstvo opustil in se leta 1937 zaposlil kot sofer rešilnega avtomobila pri Štabu utrjevanja meje (Rupnikove linije). Postojanko so imeli najprej na dvorišču Stare zadruga na Češnjici, kasneje po širitvi pa v Njivah na Jesenovcu. To delo je opravljal vse do začetka druge svetovne vojne v letu 1941.

Janez Trojar je v obdobju 1938–1939 delal kot mizarški pomočnik v mizarstvu mojstra Maksa Kosa v Kranju. V tej delavnici se je takrat učil poklica Tone Demšar (1920), p. d. Karlinc, iz Železnikov. Janez je bil v delavnici pogosto odsoten, zlasti v zimskem času, ko je njihov kvartet veliko igral po terenu. Tone Demšar se še dobro spominja, kako je Janez takrat kupil novo kolo znamke Presto pri Zevniku na Gaštejskem klanecu v Kranju. Večkrat sta konec tedna skupaj kolesarila domov v Selško dolino. Kasneje je Janez ostal doma. V Železnikih na Racovniku je imel v Klečevi hiši v letih 1941–1944 svojo mizarско delavnico. Bil je natančen mizar. Pohišstvo je izdelal obema sestrama Frančiški in Johanci. Izdeloval je lepe šatulje in okvirje za slike, pa tudi za izdelavo smuči je bil pravi mojster. Poleg je mizaril tudi Jaka Demšar, p. d. Grogov, iz Železnikov. Janez je življenjsko usodo in prijateljstvo delil z domačinko iz Smoleve – Cilko Trpin, Pstotarjevo, s

katere sta se pripravljala na poroko. Nekaj časa sta živela v Smolevi, potem pri Boltarču, kasneje pa sta se preselila v Železnike. Leta 1941 se jima je rodil sin Rok. V letu 1944 je odšel v partizane, kjer so ga v bližini Topolj kmalu ujeli Nemci. Dober teden je bil zaprt na žandarmarijski postaji v Selcih, potem pa v Begunjah, od koder so ga s transportom ujetnikov prepeljali v taborišče Mathausen. Janez se po končani drugi svetovni vojni ni več vrnil domov. Po pripovedi nekega sojetnika je bil Janez v taborišču Mathausen ustreljen prav zaradi lakote, skrivaj si je namreč vzel kuhan krompir, pri tem ga je zalotil esesovec in to je bil zadosten vzrok za ustrelitev.

Obdobje začetka druge svetovne vojne je bilo usodno, da se je Mihov ansambel razkropil. Bratje niso nikoli več igrali skupaj v kvartetu. V strahu pred vojnim nasiljem sta se Jaka in Miha Trojar po nasvetu strica Urbana Trojarja, Boltarčovga, leta 1941 umaknila na Koroško. Sprva sta živela v lesenih barakah pri Celovcu. Tam so preživljali veliko strahu. Nemški avioni bombniki so pogosto preletavali nebo ob napadih na našo domovino. K sreči sta oba dobila delo v Celovcu, vozila sta mestni tramvaj. Po vojni se je Jaka zaposlil v celovski pivovarni. Na Koroškem so Jaka kmalu prepoznali kot odličnega godca. Pogosto je ob nedeljah dopoldne zaigral na harmoniko v oddajah Radia Celovec. S svojo harmoniko je zabaval tudi tamkajšnje domačine na veselicah in v gostiščih. Po vojni je večkrat obiskal svoje domače. Ob prihodu v Železnike je vedno najprej zavil v gostilno Pri Meru. Novica o prihodu Jaka se je hitro razširila naokrog in okrog njega se je kmalu zbrala prijetna družba prijateljev in znancev. S seboj je imel vedno harmoniko in navdušenja je bilo povsod polno mero, kjerkoli se je ustavil na poti proti domu v Ojstri Vrh. V Celovcu je živel vse do svoje smrti s prijateljico Zofi Kompoš. Umril je 3. septembra 1970, Zofi pa leta 1979. Pokopana sta v skupnem grobu na celovškem pokopališču.

Miha Trojar se je iz Koroške med vojno kljub nevarnostim večkrat z vlakom vračal domov k svojim ter k svojemu dekletu Katarini Kejzar v Šenčur. Katarina je svoja otroška leta preživljala v Ojstrem

Jaka Trojar v sredini, desno njegova prijateljica Zofija Kompoš, ki ima v naročju otroka svoje nečakinje – na levi strani. Fotografirano v Celovcu.
Foto: arhiv Terezije Dušič, Ljubljana

Tone Trojar – Mihov s harmoniko doma v Klancih.
Foto: arhiv Mihove hiše v Klancih

Vrhu. Po domače se je reklo pri hiši pri Peter Na kraj. Po prodaji domačije v Ojstrem Vrhu se je družina Kejžar leta 1939 preselila v Šenčur, kjer je njihov oče Jernej Kejžar kupil starejšo hišo. Miha Trojar in Katarina Kejžar sta se poročila leta 1944. Isto leto se jima je rodila hčerka Slavica. Po vojni leta 1945 se je Miha iz Koroške vrnil k družini v Šenčur. Izučen za pekovskega pomočnika je dobil delo v znani pekarni Bohorič v Kranju, kjer je bil zaposlen nekaj let. V letu 1947 se je rodil še sin Milan. Leta 1951 se je mlada družina Miha in Katarine Trojar preselila v prostore nad pošto v Šenčurju, kjer so stanovali 24 let. Miha je dobil zatem stalno zaposlitev v tovarni Gumica (Sava) v Kranju. V kranjski Savi se je z dodatnim strokovnim izobraževanjem prekvalificiral in opravljal delo mojstra vse do odhoda v pokoj. Svojega pekovskega poklica Miha ni povsem pozabil, saj so ga večkrat v njegovem prostem času povabili v pomoč pri domači šenčurski pekarni Umnik.

Pridnost in zavzetost Mihove in mlade družine njegove hčerke Slavice in zeta Slavka Markuna je pripomogla, da so skupaj v Srednji vasi pri Šenčurju zgradili svoj novi dom, kamor so se preselili v letu 1975. Za Mihcem – Mihom Trojarjem, pa k sreči ostajajo nasledniki v smeri glasbenega talenta. Sin Milan je obiskoval nižjo glasbeno šolo za harmoniko, hči Slavica, por. Markun, se je sama naučila igranja klavirske harmonike, njena hči Andreja Markun (vnukinja starega očeta Miha) je diplomirala na glasbeni akademiji pri prof. Dubravki Tomšič Srebotnjak in je profesorica klavirja. Pravnuk Jure Markun se je najprej učil blokflavte, sedaj pa že zelo uspešno napreduje na klarinetu. Z velikim zadovoljstvom in ponosom je Miha zadnja leta spremljal zanimanje svojih potomcev za učenje instrumentov.

Tone Trojar je že pred drugo svetovno vojno živel s Pstotarjevo Kristino in ostal doma v Klancih za gospodarja Mihove domačije. Med vojno je na različ-

Zadnja gospodarja Mihove domačije v Ojstrem Vrhu V klancih: Tone Trojar z ženo Kristino, roj. Trpin.

ne načine pomagal partizanom, jim delal bunkerje, nosil hrano ter jim ob raznih mitingih zaigral na harmoniko. S Kristino Trpin (1913–1995), p. d. Pstotarjevo, iz Smoleve sta se poročila 16. novembra 1946. V zakonu ni bilo potomcev. Doma V klancih sta še vedno imela manjšo kajžo, ki sta jo lepo obnovila. Poleg svoje "najdražje prijateljice harmonike" se je Tone več let ukvarjal tudi z lovom.

Sodelovanje z drugimi godci in ansambli

Tradicija Mihovega kvarteta pa kljub osipu dveh članov Jaka in Janeza Trojarja po letu 1946 ni zamrla. Brata sta še vedno dobro držala skupaj. Miha se je vsa leta rad vračal svojim inštrumentom – baritonom nazaj v rodno vas Ojstri Vrh, kjer sta z bratom Tonetom igrala na ohcetih in domačih zaba-

vah ter obujala spomine na otroška leta in njihovo uspešno prehojeno glasbeno družinsko pot. Ostala sta še vedno dobro znana domača godca, ki sta sama (v duetu harmonika in bas) ali v zasedbi drugih ansamblov in skupin sodelovala na raznih prireditvah in zabavah. Sreča je bila, da sta oba dobro obvladala igranje različnih inštrumentov. Tone in Miha - Mihc, kot smo mu rekli domačini, sta večkrat igrala skupaj z Nandetom Koblarjem, p. d. Logarjevim, iz Smoleve, Johanom Tolarjem, p. d. Petrcem, s Prtovča, Jožetom Mohoričem, p. d. Krulcem, iz Ostrega Vrha, ki je kasneje zgradil hišo na Studenem, Petrom Habjanom, p. d. Šimnovim, iz Dražgoš in Jankom Nastranom, p. d. Šoštarjevim, s Studena. Miha je več let sodeloval pri ansamblu iz Šenčurja – Šenčurskih muzikantih, ki so večkrat zabavali obiskovalce na Čipkarskih dnevih v Železnikih. Pogosto je igral v zasedbi skupaj s Francem Lotričem, p. d. Kosmom, iz Lajš in Janezom Šolarjem, p. d. Lušlom, z Rudna. Spomine nanj hranijo domači na videokaseti z naslovom Koledniki.

Smrt brata Toneta leta 1976 je Miha zelo prizadela. Ostal je sam s svojim baritonom, ki je bil nekdanj v sestavi Mihovega kvarteta. Ob pozornosti, ljubezni in podpori žene Katarine ter družin sina Milana Trojarja in hčerke Slavice, por. Markun, ter prijaznih vnukov se je lažje sprijaznil z usodo.

Miha je po izgubi zadnjega brata občutil globoko praznino, zato je imel željo, da bi se še naprej družil s dobrimi muzikanti narodne, domače glasbe.

Ohcet Janka Božiča p. d. Ocvirkovga, iz Potoka, ki se je priženil v Lom na Volčo leta 1952.

Spredaj godci, od leve: Peter Habjan – klarinet, p. d. Šimnov, iz Dražgoš, Jože Mohorič – harmonika, p. d. Krulc, Tone Trojar – bariton, p. d. Mihov in Miha Trojar – trobenta, p. d. Mihov. Foto: arhiv Mihove hiše V klancih

Karikatura Mihe Trojarja ob njegovi 80-letnici avtorice Nine Drol. Foto: Anton Sedej

Srečal se je z mnogimi, ki so skupaj zaigrali kakšno vižo, toda Miha ni bil zadovoljen prav z vsakim. Še vedno se je v mislih rad vračal v tiste čase, ko je igral skupaj v družinskem kvartetu in so domače skladbe izzvenele v pravih tonih. Bilo je srečno naključje, da sta se spoznala s Tonetom Megušarjem z Rudna. Mihu je bilo vseč njegovo igranje harmonike, ker je Tone rad igral Avsenikove polke in valčke. Miha je večkrat dejal: "Veš, Tone, prav take viže smo včasih igrali Mihovi godci." Zadnjih 20 let sta tako s Tonetom Megušarjem kot dobra prijatelja pogosto igrala skupaj. Včasih se jima je pridružil s klarinetom še Primož Bertoncej, p. d. Mihovčev, iz Zgornje Besnice. Občasno se je pri Mihu rad oglasil s harmoniko tudi Zdravko Debeljak iz Železnikov, da sta skupaj zaigrala kakšne stare domače viže.

Bolezen tudi najmlajšemu Mihovemu godcu ni prizanesla. Miha Trojar - Mihc je umrl leta 2003 v starosti 88 let. Njegov grob je na pokopališču v

Zadnje prijateljstvo: Tone Megušar z Rudna s harmoniko in Miha Trojar z baritonom v letu 1998. Foto: arhiv Katarine Trojar, Srednja vas

Praznovanje Mihovega godu, 8. 10. 2000, na njegovem domu v Srednji vasi pri Šenčurju. Od leve Mihova žena Katarina Trojar, Lojze Tolar iz Podlonka s harmoniko, Cilka Drol in njen stric Miha Trojar z baritonom. Foto: arhiv Cilke Drol

Šenčurju. Tako se je končalo bogato obdobje igranja nekdanj priznanih Mihovih godcev iz Ojstrega Vrha. Nam pa k sreči ostajajo lepi in bogati spomini na tiste čase.

Spomini na Mihove godce:

Čas neusmiljeno hitro beži, generacije starih se umikajo novim, toda hvala Bogu še vedno živi nekaj ljudi, ki so lahko povedali ter opisali dogodke, ki so dijo v čas življenja in ustvarjanja Mihovih godcev iz Ojstrega Vrha. O njih so prijazno pripovedovali njihovi svojci, sorodniki in nekateri domačini:

Mihova vnukinja prof. glasbe Andreja Markun z baritonom starega očeta. Tradicija se nadaljuje ...
Foto: Anton Sedej

Katarina Trojar – vdova po Mihju Trojarju iz Srednje vasi 23 pri Šenčurju:

Najraje se Kati spominja časov iz mladosti, ko je bila njihova družina še v Ojstrem Vrhu pri Peter Na kraj. Pravi, da je bilo zanj tam najlepše. Še vedno se rada vrača v rodno vas. Nepozabne spomine ima na Mihove fante – godce, ko so se po igranju na ohceti in veselica h vračali domov. Pogosto jih je pešpot vodila preko Smoleve. Kljub utrujenosti so se radi zaustavili pri njih doma in zaigrali še kakšno okroglo polko. Zsrbele so jih pete in ob lepih zvokih Mihovih postavnih godcev so se radi zavrteli na podu domače hiše. Spominja se, kako lepo so znali zaigrati tudi Straussove skladbe, še posebno Na lepi modri Donavi. Oče je imel te note še iz Avstro-Ogrske. Nepozabno lepo je bilo, ko je oče Miha vzel harmoniko, sedel na klop pred domačo hišo V klancih ter zaigral kakšen lep valček, ki je odmeval vse do naše hiše. Spominja se posebnih Mihovih viž: Ta podlonske in Ta lajške. Poleg igranja in petja pa so Mihove zabave – ohceti, plese in srečanja popestrili še domači verzi in prigode, ki so nastajali izpod peresa domačinke Marije Čemažar, p. d. Iletove Micke. Enega bolj duhovitih se spominja tudi Kati:

*"Pr' Peter Na kraj so enga mačka zaklal,
pr' Ilet Na Na pil so ga zjutraj dobil,
pr' Boltarč na vrt je visu odrt,
pr' Janovc na konc so ga pekl v lonc,
še Kos gor na vrh se-j smejev tej mrh."*

Lepe spomine ima tudi na zadnja leta skupnega življenja z možem Mihom, ki je ves navdušen živel za domačo glasbo. "Kako lepo sta Miha in Tone Megušar z Rudna znala zaigrati tisto ta lepo – V tej dolini so spomini, prav ta mi je bila zmeraj najbolj pri srcu," je sklenila svoje spomine Katarina Trojar.

Pretežno pa so nekateri pomembni dogodki in podatki, ki mi jih je posredovala Katarina Trojar, omenjeni že v samem vsebinskem delu tega prispevka.

Janez Eržen, dr. med., p. d. Janovcov, iz Ojstrega Vrha živi v Ljubljani in dela kot zdravnik specialist torakalne medicine v UKC Ljubljana. Srečala sva se v njegovem vikendu v vasi Zabrd pod Ratitovcem, kjer večinoma preživlja svoj prosti čas. O spominih na Mihove godce mi je povedal:

"Najbolj imam v spominih Toneta Trojarja, ki je bil zadnji gospodar Mihove domačije V klancih. Njega se seveda spominjam, ko sem bil še šolarček. Prvo, kar je pri njem izstopalo, je bila njegova prijaznost, ki jo je kazal do nas otrok, česar drugi odrasli v tistem času niso tako pokazali. Vedno je rad poklepetal z nami, če je imel slučajno pri sebi harmoniko, je tudi mimogrede zaigral kratko vižo. Spominjam se ga tudi, kako je z veseljem obdeloval zemljo ob svoji domačiji. Nepozabni pa so mi ostali spomini na veselice, ki so trajale po dva dni, zanesljivo pa eno celo noč. Pri igranju na harmoniko je delal Tone zelo kratke pavze. Godec – Mihov Tone je ponavadi zadnji omahnil iz hiše in se v poznih dopoldanskih urah odpravil proti svojemu domu. Včasih ga je prevzela nekaka otožnost, žalost in otroke je imel takrat še bolj rad. Ob tem je večkrat potožil, ne da bi ga kaj vprašali: 'Ja, ja, z vami je v redu, vi ste mladi, vi ne veste, kaj je življenje, vi ne veste, kaj je življenje...'"

O domačih vaških zabavah v Ojstrem Vrhu je Janez Eržen dodal še kanček spomina, ki sega v njegovo otroštvo: *"Res je, dobro se spomnim veselice, v glavnem pri Boltarču. Od teh veselice imam nekaj lepih, pa tudi težkih spominov, ker je prišlo pogosto do pretepa. Spopadali so se vedno eni in isti. Seveda jaz takrat nisem razumel ozadja, zakaj so se spopadali. Danes mi je to bolj jasno. Enkrat sta se tako dva spopadla in jaz sem seveda kot fantiček sedel tam ob peči, gledal godce in plesalce. Vse je bilo zame zelo zanimivo. V spopadu, ko sta se dva ruvala po hiši, sta padla name, tako sem se nenadoma znašel pod njima. Imel sem srečo, da me je iz tistega "kupčka" potegnil Boltarčov ata. No, to je recimo en spomin na te veselice. Pa še to, te zabave so bile zelo pogosto, ljudje so kar naprej iskali vzroke za veseljačenje. To je bilo vaško druženje, ki je bilo največkrat pri Boltarču, le redko pri kakšni drugi hiši. Včasih je bilo tudi dol pri Čemažarju in pri Gabrijelu so včasih zaplesali. Nikoli pa pri Kosu, pa tudi pri nas ne, doma pri Janovcu.*

Spomini na Mihove godce po pripovedi domačinov Ojstrega Vrha, Smoleve in Železnikov

Štefka Šuštar – Kosova mama iz Ojstrega Vrha: *"Dobro se spominjam, kako so Mihove godce imeli radi vaški otroci, ki so jih vedno radi poslušali. Tudi moji otroci in vnuki so jih imeli zelo radi. Kosovi imamo v bližini Mihove domačije V klančih parcelo, kjer smo kosili in pospravljali seno. Oče Miha je pogosto kar pred hišo zaigral na harmoniko, da se je razlegalo po celi vasi, kasneje je to imel v navadi tudi sin Tone. Posebno njega je imela naša Janka zelo rada, saj se je večkrat kar sama odpravila k njemu in ga poslušala, ko je igral. Sicer pa se dobro spominjam svoje ohceti leta 1938. Sprva ni bilo nobenih godcev, potem pa je pozno ponoči prišel Mihov Jaka, šele potem se je začelo igrati in plesati ter prepevati. Kasneje, ko*

smo imeli semenj, pa smo si pripravili veselico še malo na račun ohceti. Takrat pa so prišli vsi Mihovi godci, le očeta Miha ni bilo. Sicer pa je bil oče Miha dober humorist, ki je dobro znal izkoristiti vsako pavzo med igranjem na ohcetih."

Ivanka Jelenc – Francetova mama iz Smoleve: *"Poročila sem se leta 1949, na moji ohceti so igrali Mihovi Tone in Miha, Peter Habjan – Šimnov, iz Dražgoš ter France Fabijan iz Besnice. Takrat smo skoraj vse prehodili peš od mojega doma v Martinj Vrhu k cerkveni poroki v Sušo pri Zalem Logu, potem pa na možev dom v Smolevo. Vso to pot smo prehodili z godci, le del poti smo se midva – nevesta in ženin, in priče peljali do cerkvene poroke v Suši. Imela sem kar tri šrange, prva nas je pričakala kmalu po odhodu od mojega doma, druga še vedno v Martinj Vrhu, tretja pa v Železnikih, kjer so šrangali tedanji sodarji.*

Sicer pa se Mihovih zelo dobro spominjam. Pri nas v Smolevi so se neštetokrat ustavili ali pa že kje v grapi pri Pegamovih, p. d. Gračarjevih, ko so se vračali od kakšne ohceti. Kjer koli so naredili postanek, so navadno začeli z igranjem in veselica je bila tu. Tudi kot kolednike se jih dobro spominjam, zadnja leta je od Mihovih koledoval le še sin Miha, ki so ga spremljali Šoštarjov Janko, Krulcov Joža in Kosmov France."

Marica Koblar – Nandetova mama iz Smoleve, rojena pri Peter Na kraj v Ojstrem Vrhu. Ko sem jo povprašala o spominih na Mihove godce, mi je z vedrim obrazom povedala, da je bilo vedno lepo, še posebno takrat, kadar so prišli k njim na obisk. Ko so Mihovi fantje začeli z igranjem, je bila Marica stara deset let. Njenemu očetu so tudi prihajali "ofirat" za njegov god. Včasih je bilo v navadi, da so bolj praznovali godove, na rojstne dneve pa niso polagali kakšne posebne pozornosti. Tudi to mi je zaupala, da so jima Mihovi godci igrali leta 1939, ko sta se z Nandetom poročila. Mož je šel v Ojstri Vrh po godce, da so jima zaigrali nekaj viž, nato pa so odšli igrat na drugo ohcet. Povedala je še, da jima je mizar Mihov

Janez izdelal kuhinjo in spalnico.

Zdravko Debeljak – zbiratelj starih instrumentov iz Železnikov, se Mihovih godcev spominja:

"Ti godci so bili zelo aktivni še pred vojno in so jih poznali skoraj po vsej Gorenjski, saj so v glavnem oni igrali po ohcetih daleč naokoli. Med vojno je Mihov Tone večkrat s svojo harmoniko igral na partizanskih mitingih. Po drugi svetovni vojni pa sta bila še vedno aktivna Tone in Miha Trojar, ki sta se rada odzvala igranju na veselicah in ohcetih, skupaj z drugimi domačimi godci. Za njih je izvedel tudi Vilko Avsenik in jih vzpodbudil, da bi opravili vajo za snemanje plošče. Zbrali smo se v združenem domu na Češnjici, kjer imajo godbeniki še danes vaje. Po uspešni vaji smo odšli

k Helidonu v Ljubljano na snemanje plošče. Snemanja smo se udeležili Miha Trojar z baritonom, Franc Lotrič, Kosem, s klarinetom, jaz pa s harmoniko. Podobno snemanje smo ponovili čez približno eno leto, le da je bil takrat prisoten še Franc Fabijan iz Besnice. Vendar iz tega ni bilo nič, po izjavah tehnikov naj bi se posnetki pokvarili."

Zdravko Debeljak hrani doma v svoji zbirki starih glasbil kar dva instrumenta, na katere so igrali Mihovi godci od samega začetka – to sta klarinet in bariton. Posebno zanimiv je dunajski klarinet, ki je bil kupljen v Avstriji. Izdelan je iz pušpanovega lesa, njegova starost pa je okrog 140 let. Zdravko mi je še povedal, da se je tudi on pri Mihov Trojarju učil igranja na harmoniko.

Zadnja še živa iz Mihove družine, sicer najstarejša od otrok – 98-letna Frančiška Čemažar s hčerko Rezko, por. Dušič. Ob obisku v Celju v Domu ob Savinji, 4. junija 2005. Foto: Anton Sedej

Zahvala

Ob zbiranju podatkov, informacij in gradiva za pripravo tega prispevka, gre iskrena zahvala: Frančiški Čemažar – Celje, Katarini Trojar – Srednja vas pri Šenčurju, Milanu Trojarju – Ojstri Vrh, Rezki Dušič, roj. Čemažar – Ljubljana in Matevžu Šturmu – Ojstri Vrh.

Viri in literatura:

Krajevni leksikon Slovenije. 1996, str. 211.

Informatorji:

Frančiška Čemažar, Dom ob Savinji, Jurčičeva 6, 3000 Celje.

Janez Eržen, dr. med., Bratovševa ploščad 27, Ljubljana.

Katarina Trojar, Srednja vas pri Šenčurju 23, 4208 Šenčur.

Cilka Drol, Češnjica 41, 4228 Železniki.

Rezka Dušič, Brodska cesta 14, 1000 Ljubljana.

Matevž Šturm, Ojstri Vrh 9, 4228 Železniki.

Tone Demšar, Na plavžu 5, 4228 Železniki.

Slavica Markun, Srednja vas pri Šenčurju 23, 4208 Šenčur.

Martina Žagar – Matični urad pri UE Škofja Loka.

Drago Šetina, Frankovo naselje 3, 4220 Škofja Loka.

Franc Tušek, Martinj Vrh 3, 4228 Železniki.

Milan Trojar, Ojstri Vrh 4, 4228 Železniki.

Štefka Šuštar, Ojstri Vrh 7, 4228 Železniki.

Ivanka Jelenc, Smoleva 4, 4228 Železniki.

Marica Koblar, Smoleva 7, 4228 Železniki.

Zdravko Debeljak, Trnje 4, 4228 Železniki.